

Kesit Akademi Dergisi

The Journal of Kesit Academy

ISSN: 2149 - 9225

Yıl: 3, Sayı: 10, Aralık 2017, s. 715-731

Öğr. Gör. Gülenay Nagihan KILIÇ

İstanbul Aydın Üniversitesi, nagihangulenay@gmail.com

Prof. Dr. İbrahim KOCABAŞ

Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri bölümü Eğitim Yönetimi
Anabilim Dalı, ibrahimkocabas06@gmail.com

ÖĞRETMENLERİN OKULDA İNTERNET VE TEKNOLOJİ KULLANIMINA İLİŞKİN SANAL KAYTARMA DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ

Özet

Bu araştırmanın amacı, ilk ve okullarda görev yapan öğretmenlerin internet ve teknoloji kullanımına ilişkin sanal kaytarma davranışlarının incelenmesidir. Çalışma, İstanbul ili Başakşehir ilçesindeki ilk ve ortaokul türündeki kamu okullarında görev yapan 484 öğretmen ile yürütülmüştür. Araştırmaya ilişkin verileri toplamak için anket tekniğinden yararlanılmıştır ve kullanılan anket Aykut Akca (2013) tarafından geliştirilmiştir. Araştırma nicel araştırma desenlerinden ilişkisel tarama modelinde oluşturulmuştur. Elde edilen veriler IBM SPSS programında *t*-test ve ANOVA testleriyle analiz edilip, sonuçlar tablolar halinde sunulmuştur. Analizde öğretmenlerin sanal kaytarma davranışları ve bu davranışların nedenleri incelenmiştir. Araştırmada cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, internet kullanma becerileri değişkenlerine göre mesai saatlerinde iş dışı internet kullanımı gerekçelerinin farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla gerekli analizlerden yararlanılmıştır. Sonuç olarak, öğretmenlerin mesai saatlerinde iş dışı internet kullanım gerekçeleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmamasına rağmen yaş, mesleki kıdem ve internet kullanma be-

cerilerine göre öğretmenlerin mesai saatlerinde iş dışı internet kullanım gerekçeleri farklılaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Sanal Kaytarma; Teknoloji ve İnternet Kullanımı; Öğretmen*

INVESTIGATION OF CYBERLOAFING BEHAVIOR OF TEACHERS ABOUT INTERNET AND TECHNOLOGY USAGE IN SCHOOL

Abstract

The purpose of this research is to investigate the cyberloafing behaviors, which is caused by internet and technology usage, of teachers working in primary and secondary type of public schools. The study was carried out with 484 teachers working in primary and secondary school public schools in Başakşehir district of Istanbul province. Survey technique was used to collect the data related to the survey, and the technique was developed by Aykut Akca (2013). The research was based on a relational screening model which is one of the quantitative research methods. The obtained data were analyzed by t-test and ANOVA tests in IBM SPSS, and the results are presented in tabular form. In the analysis, the teachers' the cyberloafing behaviors and the reasons of these behaviors are examined. In the study; the necessary analyses were used to determine whether the reasons for non-business internet usage during working hours differ according to gender, age, occupational seniority, internet usage capabilities. As a result, despite the fact that there is no significant difference in terms of age, professional seniority, internet use skill level, internet usage frequency and internet continuous uninterrupted period in case of non-work internet usage during working hours, there were differences according to duration of internet usage.

Keywords: *Cyberloafing; Technology and Internet Using; Teacher*

1. GİRİŞ

Bilgi toplumlarında bilgiye ulaşma ve bilgiyi paylaşmada kullanılan en etkili araçlardan biri de internettir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2016 verilerine göre günümüzde internet kullanım oranları oldukça yüksektir ve giderek yükselmeye devam etmektedir. İnternetin eğitim öğretim ortamlarında kullanılmaya başlamasıyla öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişkiler de değişmiştir. Öğretmenler bilgiyi aktaran değil, rehberlik eden ve bilgiye ulaşmaya yardım eden kişi konumuna gelmiştir. İnternet bilgiye ulaş-

ma konusunda öğretmenlere ve öğrencilere sınırsız kaynak sağlamaktadır. İnternetin öğretimde etkili olarak kullanılabilmesi için öğretmenlerin bu konuda yeterli olmaları gerekmektedir (Akkoyunlu, 2002). Bu sebeplerle öğretmenlerin internet ve teknoloji kullanımı zorunlu hale gelmeye başlamış ve beceri düzeyleri de artmıştır. Çalışma ortamlarında internet kullanımının artmasıyla da sanal kaytarma kavramı ortaya çıkmıştır. Lim (2002) sanal kaytarmayı; çalışanların iş saatlerinde kurumun internet erişimini kişisel amaçlarla kullanması ve üretimin sapması olarak tanımlamıştır. Türk alanyazında ise sanal kaytarma kavramı ilk kez Özkalp, Aydın ve Tekeli (2012) tarafından yapılan araştırmada kullanılmıştır ve sanal kaytarma; işi yaparken başka işlerle meşgul olup özellikle bilgisayarda internete girme, başka siteleri ziyaret etme gibi davranışlar olarak tanımlanmıştır. Sanal kaytarmayla ilgili yapılan diğer tanımlamalar da benzerlikler göstermektedir.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sanal Kaytarma Kavramı

Blanchard ve Henle (2008) sanal kaytarmayı, çalışanların çalışma saatlerinde bilinçli olarak iş yerinin sağladığı interneti işle ilgili olmayan kişisel amaçlar için kullanması şeklinde tanımlamıştır. Bock ve Ho (2009) sanal kaytarmayı, özel amaçlar için çalışma esnasında internet kullanımı olarak tanımlamış ve bunu işle ilgili olmayan bilgisayar kullanımı olarak adlandırmışlardır. İşle ilgili olmayan bilgisayar kullanımı birçok tanımı kapsayan bir terimdir ve önemsiz bilgisayar kullanımı ve sanal kaytarmayı kapsar. Önemsiz bilgisayar kullanımı, çalışanların örgütün internet kaynaklarını doğrudan örgütle ilgili olmayan kişisel amaçlarla kullanmasıdır. *Önemsiz bilgisayar kullanımı*, örgütsel kaynakların çevrimdışı özel kullanımını da göz önüne alır. Sanal kaytarmanın yanı sıra, internetin özel amaçlarla kullanımını açıklayan diğer tanımlar da vardır. Bunlar; siber aylıklık ve kişisel amaçlı web kullanımınıdır. Bu üç tanımda da olumlu ya da olumsuz sonuç belirtilmemektedir. Genel olarak sanal kaytarma tanımları üç ortak noktada yoğunlaşır. Bunlar; işyeri internetinin bilinçli bir şekilde kullanılması, bu kullanımı kişisel sebeplere dayaması ve internet kullanım etkinliklerinin çalışma saati içerisinde olmasıdır.

Doorn (2011) sanal kaytarmayı; çalışanların, çalışma esnasında şirketin kullanımı için sağlanan interneti işle ilgili olmayan e-posta ve internet kullanımı olarak tanımlamış ve kuramsal bir çerçevede ele almıştır. Bu tanımlamaya göre kuramsal çerçevede sanal kaytarmanın dört etkinliği ve dört davranışı vardır. Bu etkinlikler; 1- *Sosyal etkinlikler*, 2- *Bilgilendirici etkinlikler*, 3- *Boş zaman etkinlikleri* ve 4- *Sanal duygusallık etkinlikleridir*. Davranışlar ise; 1- *Geliştirme davranışı*, 2- *İyileştirme davranışı*, 3- *Sapkın davranışlar* ve 4- *Bağımlılık davranışıdır*.

Sosyal etkinlikler, bloglar aracılığıyla (Facebook, Twitter, İstagram gibi) bilgi paylaşarak kendini ifade etmeyi içerir. İnsanın kendini ifade etme isteğinden doğan bu ihtiyaç çalışma saatleri içerisinde internet yoluyla gerçekleştirildiğinde sanal kaytarma etkinliklerine sebep olmaktadır. Sanal kaytarmanın bilgilendirici etkinlikleri, haber sitelerinde olan bilgileri aramaktan oluşur. İnsanlar yaşadıkları çevre ve dünya ile ilgili haberleri ve güncel olayları merak ederler. Çeşitli haberlere anında ulaşmak istemesiyle çalışma saatleri içerisinde sanal kaytarma davranışında bulunabilirler. Sanal kaytarmanın boş zaman etkinlikleri, çevrimiçi oyunlar oynamayı veya boş zamanlarda müzik ya da yazılım indirme gibi faaliyetleri içerir. Çalışanlar işe ara verdiklerinde ya da işlerini bitirdiklerinde kalan boş vakitlerini değerlendirmek için sevdikleri oyunları oynayabilir ya da müzik indirebilirler. Bu da çalışanların sanal kaytarma etkinliği yapmasına neden olur. Sanal kaytarmanın sanal duygusallık etkinliği, diğer etkinlikler içinde kategorize edilemeyen çevrimiçi etkinlikleri tanımlar. Bu faaliyetlerin örnekleri çevrimiçi alışveriş yapmak veya çevrimiçi bir ilişki aramaktır. Çalışma saatlerinin fazla olması, iş çıkışı fazla vakit bulamama gibi sebepler çalışanları bazı çevrimiçi işlemler yapmaya itebilir. Bu da çalışanların sanal duygusallık etkinliği yapmasına neden olur.

Geliştirme davranışı; sanal kaytarma sürecini öğrenme için potansiyel bir kaynak olarak görür. Bu açıdan sanal kaytarma, hem çalışanın hem de örgütün yararlanacağı ve gelecekte kullanılabilecek bir beceri artışı sağlar. Çalışanların iş saatleri içerisinde boş vakitlerini yeni şeyler öğrenmek için kullanması hem kişisel hem de şirket adına faydalı olacaktır. Sanal kaytarmanın geliştirme davranışı olumlu bir sonuç olarak görülebilir. *İyileştirme davranışı*; çalışanın sağlığını ve huzurunu hesaba katar. Sanal kaytarma rahatsızlığı azaltır, çalışan ve örgüt üzerinde olumlu etkileri vardır. Çalışanlar uzun çalışma saatleri içerisinde dinlenmeye, zihnini boşaltmaya ihtiyaç duyabilir. Çalışanları sağlığı ve örgütün devamlılığı açısından bu davranışlar önem kazanır. *Sapkın davranışlar*; sanal kaytarmayı örgüte yönelik istenmeyen davranışlar olarak görür. Bu davranış açıkça örgüt için olumsuz sonuçlar olarak görülür, örneğin verimlilik düşüşü gibi sonuçları vardır (Doorn, 2011). Örgüt içerisinde bireyler arasındaki rekabet ve haksız değerlendirmeler bireylerin örgüte zarar vermesine neden olabilir. Yeterince değer görmediğini ya da emeğinin karşılığını alamadığını düşünen bireyler örgüte zarar vermek için sapkın davranışlar gösterebilir. Bu davranış sanal kaytarmayı bir alışkanlık haline getirmekten kaynaklanabilir ve sorunlu davranışlara neden olabilir. Bağımlılığın kaynağında çalışanın dürtü kontrolü açısından bağımlılık bozukluklarına, hoşnutsuzluğa ya da can sıkıntısına cevap vermenin bir yolu olarak ortaya çıkabilir. Genel internet bağımlılığı işle ilgili ciddi sorunlar yaratabilir. *Bağımlılık davranışı*, sorunlu internet kullanımına neden olan faaliyetler ve sosyal etkileşime sahip etkinliklerdir. Ayrıca, bağımlılık yaratan internet davranışının sonuçları depresyon ve azalmış perfor-

mans ile ilişkili bulunmuştur (Doorn, 2011). Günümüzde giderek artan sosyal medya ve teknoloji bağımlılığı sanal kaytarma davranışlarında artışa neden olabilmektedir. Bireylerin internette birbirleriyle yaptığı diyaloglar ve paylaşımlar sosyal medyayı oluşturmaktadır (Söyleyici & Bozkurt, 2017). Bireylerin diğer kişilerle ilgili bilgileri kaçırmak istememesi ya da yaşadıklarını anında paylaşma isteği bağımlılık davranışı sergilemesine neden olabilir.

Sanal kaytarmayla ilgili yapılan araştırmalar konu ile ilgili farklı görüşlerin olduğunu ortaya koymaktadır. Konuya olumsuz yaklaşanlar; işyerinde kişisel internet kullanımının hem çalışana hem de örgüte (verimliliğin azalması, internet hatlarının yoğunluğu gibi) zararının olduğunu ileri sürmektedirler. Sanal kaytarma; hırsızlık, programların çökertilmesi ve verilerin tahrip edilmesi gibi olmasa da genel olarak problemleri bir eylem olarak kabul edilmektedir (Ünal & Tekdemir, 2015). Bu sebeplerle sanal kaytarma davranışları istenmeyen davranışlar olarak görülmektedir.

Robinson ve Bennett (1995), sapkın işyeri davranışları adıyla sanal kaytarmayı kişisel ve örgütsel boyutlarıyla ele alarak ikiye ayırmıştır. Bu iki boyutu da dört farklı kategoriye ayırmışlardır. Sanal kaytarmanın sadece kişisel bir etkisinin olmadığını ve tüm örgütü etkilediğini vurgulamışlardır. Blanchard ve Henle (2008) de Robinson ve Bennett (1995) tarafından yapılan sınıflamayı kullanmış, basit düzeyde sanal kaytarma ve ciddi düzeyde sanal kaytarma olarak iki grupta incelemiştir. Bu sınıflama örgütün ve örgüt üyelerinin verimsiz işyeri davranışlarının yapısına dayanmaktadır. Çalışanların iş arkadaşlarının ve yöneticilerinin algıları ile basit sanal kaytarma davranışları arasında da pozitif bir ilişki olduğunu savunmuşlardır. Sanal kaytarma davranışları sadece örgütün üyelerini ilgilendiren bir etkinlik olmayıp örgütün tamamını etkileyen sapkın bir davranıştır. Doorn (2011)'a göre basit düzeydeki sanal kaytarma faaliyetleri, kişisel elektronik posta alma ve gönderme, finansal sitelerde gezinme ve çevrimiçi alışveriş yapma eylemlerini kapsar. İleri düzeydeki sanal kaytarma faaliyetleri ise, yetişkinlere odaklı siteleri ziyaret etme, sohbet odalarında, blog sayfalarında ve kişisel sayfasında kendi düşüncelerini bildirme, çevrimiçi bahis oynama ve müzik indirme etkinliklerini kapsar. Yapılan tanımlamalarda ortak noktalar olmasına karşın farklı görüşler de savunulmuştur.

Sanal kaytarma terimi hukuki anlamda hukuk yazını içerisine girmemektedir. Bu nedenle çalışma saatlerinde iş dışı internet ve bilgi teknolojileri kullanımını ile ilgili davalardaki davranışlar sanal kaytarma davranışları kapsamında değerlendirilmiştir (Yıldız & Yıldız, 2015). Çalışanların yaptığı sanal kaytarma davranışları hukuki açıdan önem kazanmış ve bazı yaptırımlar getirilmiştir. Böylece sanal kaytarma davranışlarının önüne geçilmesi hedeflenmiştir.

2.2. Öğretmenlerin Sanal Kaytarma Davranışları

Eğitimin verimli olabilmesi için öğretmenlerin moralinin, iş doyumunun ve örgütsel bağlılığının yüksek olması önemlidir. Öğretmenlerin moralini yükseltmek için alınacak önlemlerin başında, yöneticilerin çalışanlarına iyi liderlik etmesi ve bilinçli bir şekilde çalışanlarda hizmet duygusu uyandırması gelmektedir. Kurum içerisinde personelin iş arkadaşlarıyla ilişkisi, kişiliğine verilen değer, yöneticisinin davranışları motivasyonla yakından ilgilidir (Karaköse & Kocabaş, 2006). Öğretmenlerin motive olmadan derse girmiş olmaları öğrencilerin de moralini ve motivasyonunu etkiler. Derse motive olmayan öğretmen ve öğrenciler farklı arayışlar içerisine girebilir. Öğretmenler motive olmak için internette arkadaşlarıyla vakit geçirmeyi tercih edebilir fakat bu davranış çalışma saatleri içinde gerçekleştirilirse sanal kaytarma davranışlarına sebep olacaktır. Öğretmenlerin okulla iletişim halinde olması ve birbirini etkilemesi nedeniyle sanal kaytarma davranışları artış gösterebilir. Okulların amacına ulaşım başarılı olabilmesi ve devamlılığını sağlaması için nitelikli çalışanlarının olması gerekir. Bu nedenle okul çalışanlarının yetiştirilmesi ve onlara rehberlik edilmesi önem taşımaktadır (Özalp, Yirci, & Kocabaş, 2016). Toplumsal yaşamın herhangi bir kesitinde liderliğin olmadığı bir durum yoktur. İnsanların grup, topluluk ya da örgüt olarak birlikte yaşadıkları, etkinlikte buldukları tüm zaman ve yerlerde liderlik söz konusudur (Gündüz, Beşoluk, & Önder, 2011). Bu bağlamda okul yöneticilerinin öğretmenlere liderlik ederek sanal kaytarma davranışlarını en aza indirmesi ve okul hedeflerine daha hızlı ulaşılmasına destek olması beklenir.

Bu çalışmanın amacı öğretmenlerin okulda internet ve teknoloji kullanımına ilişkin sanal kaytarma davranışlarının incelenmesidir. Bu amaç kapsamında öğretmenlerin mesai saatleri içinde ve dışındaki iş dışı internet kullanım düzeyleri, internet kullanım etkinlikleri ve bu etkinliklerin sebeplerinin belirlenmesi alt amaçları incelenmiştir. Daha önce bu konuda öğretmenlerle ilgili bir araştırma yapılmamış olması, eğitim örgütlerinin gelecek nesli yetiştirmede büyük önem taşıması ve eğitimin toplumsal yaşamın bir parçası olması nedeniyle yapılan bu çalışma önem kazanmaktadır. Kişisel internet kullanımının yaygınlaşması ve internetin eğitim-öğretim ortamında aktif olarak kullanılmaya başlanmasıyla öğretmenlerin sanal kaytarma davranışlarının artmasına sebep olabilmektedir. Bu araştırmayla giderek yaygınlaşan internet kullanımının öğretmenler tarafından ne kadar kullanıldığıyla ilgili verilere ulaşılmıştır.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın genel amacı; öğretmenlerin mesai saatlerinde işle ilgili olmayan konularda interneti ve teknolojiyi ne kadar, hangi düzeyde ve hangi amaçla kullandığının

incelenmesidir. Bu genel amaca bağlı olarak aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmıştır. Bu amaçlar;

1. Öğretmenlerin mesai saatleri içerisinde iş dışı interneti kullanım düzeyleri nedir?
2. Öğretmenlerin mesai saatleri içerisinde işle ilgili olmayan internet kullanım düzeyleri ile yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, mesleki kıdem, internet kullanım becerileri ve internet kullanım süresi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Öğretmenlerin mesai saatleri içerisinde işle ilgili olmayan internet kullanım amaçları nelerdir?

Eğitim kurumlarının gelecek nesli yetiştiriyor olması nedeniyle eğitim alanında yapılan çalışmalar gerek ülkemizde gerekse dünyada çok önemli görülmektedir. Eğitimin toplumsal yaşamın bir parçası olması da bu alanda yapılan güncel çalışmaların önemini artırmaktadır.

Sanal kaytarma konusunda yapılan akademik çalışmalar taranmış ve bu konuyla ilgili yüksek lisans ve doktora alanında yapılmış bazı çalışmalara rastlanmıştır. Yapılan çalışmalar sağlık, eğitim, özel sektör gibi çeşitli alanlara yönelik olup öğretmenlerle ilgili bu konuda özel bir çalışmaya bulunamamıştır. Dünyanın her yerinde olduğu gibi ülkemizde de teknoloji ve internet kullanımı son yıllarda giderek artmış ve önem kazanmıştır. Teknoloji ve internet kullanımı eğitim kurumlarında da giderek yaygınlaşmaya başlamıştır. Akıllı tahta, projeksiyon cihazı, tablet gibi çeşitli araçlarla teknoloji ve internet sınıf ortamlarında aktif olarak kullanılmaktadır. İnternet ve teknolojinin sınıflarda aktif olarak kullanılmasına rağmen öğretmenlerin çalışma saatleri içerisinde iş dışı internet kullanımına ilişkin bir araştırma yapılmadığı görülmektedir. Bu çalışma gelecek dönemlerde Türkiye’de eğitim veren öğretmenlere yönelik hazırlanacak teknoloji ve internet kullanımı programlarında ve seminerlerde faydalanmak adına önem kazanmaktadır. Bu ihtiyaç dikkate alınarak öğretmenlerin teknoloji ve internet kullanımında verimliliğinin ve etkililiğinin artırılması araştırılması hedeflenmektedir. Araştırma sonucunda elde edilecek bulgular doğrultusunda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmenlerin mesai saatleri içerisinde iş dışı internet kullanımıyla ortaya çıkabilecek zaman, iş gücü ve maddi kaybı önlemeye yönelik çalışmalar yapılabilir. Ülkemizde çeşitli çalışma alanlarında sanal kaytarma ile ilgili çalışmalar yapılmış olmasına karşın eğitim alanında öğretmenlerin sanal kaytarma davranışlarının incelenmesine ilişkin herhangi bir çalışmaya rastlanılmaması, bu araştırmanın ilk ve tek olması nedeniyle alana önemli ölçüde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3.2. Modeli

Bu çalışmada ilk ve ortaokul türü kamu okullarında görev yapan öğretmenlerin okulda internet ve teknoloji kullanımına bağlı sanal kaytarma davranışlarının incelenmesi ve bu davranışların yaş, cinsiyet ve mesleki kıdem değişkenlerine göre farklılıklarının araştırılması için ilişkisel tarama modelinden faydalanılmıştır. Bu kapsamda elde edilen veriler *t*-test ve ANOVA testleri kullanılarak analiz edilmiştir.

3.3. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2016-2017 eğitim öğretim yılında İstanbul ili, Avrupa yakasında bulunan ilk ve ortaokul türü kamu okullarında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme basit seçkisiz örnekleme yöntemiyle belirlenmiş olup 2016-2017 eğitim öğretim yılında Başakşehir ilçesindeki ilk ve ortaokul türü kamu okullarında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Basit seçkisiz örnekleme yönteminde, her bir örnekleme birimine eşit seçilme olasılığı verilir ve seçilen birimler örnekleme alınır. Tüm bireylerin seçilme olasılığı aynıdır, bir bireyin seçimi diğer bireyin seçimini etkilemez (Büyüöztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2014). İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü verilerine göre 2016-2017 eğitim öğretim yılında bu bölgede toplamda 61 ilk ve ortaokul bulunmaktadır ve bu okullarda 2986 öğretmen görev yapmaktadır (Adalı & Kakırman, 2016). Gönüllülük esasına dayalı olarak yürütülen bu çalışmada 670 öğretmen katılım göstermiştir. Toplanan anketlerden 484 adedi geçerli kabul edilmiştir. Geçerli olan anketlerin oranı % 72,23 olarak belirlenmiştir.

Tablo 1. Katılımcı Öğretmenlerin Cinsiyete, Yaşa, Eğitim Düzeyine ve Mesleki Kıdeme Göre Dağılımı

		N	%
Cinsiyet	Kadın	352	72,7
	Erkek	132	27,3
Yaş	25 yaş ve altı	45	%9,3
	26-35 yaş arası	227	%46,9
	36-45 yaş arası	152	%31,4
	46-55 yaş arası	52	%10,7
	56 yaş ve üstü	8	%1,7
İnternet Kullanma Beceri Düzeyi	Başlangıç Düzeyi	18	%3,7
	Orta Düzey	295	%61,0
	İleri Düzey	154	%31,8

	Uzman Düzeyi	17	%3,5
Mesleki Kıdem	1 yıldan az	30	%6,2
	1-5 yıl	109	%22,5
	6-10 yıl	125	%25,8
	11-15 yıl	84	%17,4
	16 yıl ve fazlası	136	%28,1

Araştırmaya katılan 484 öğretmenin cinsiyet, yaş, mesleki kıdem ve internet kullanım beceri düzeyi değişkenine göre dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir. Bu tablo incelendiğinde; öğretmenlerin %72,7’sinin kadın, %27,3’ünün erkek olduğu görülmektedir. Kamu okullarında görev yapan öğretmenlerin büyük çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Öğretmenlerin yaşa göre dağılımına bakıldığında; %9,3’ünün 25 yaş ve altı, %46,9’unun 26-35 yaş aralığında, %31,4’ünün 36-45 yaş aralığında, %10,7’sinin 46-55 yaş aralığında ve %1,7’sinin de 56 yaş ve üstü olduğu görülmektedir. İnternet kullanma beceri düzeyine göre; %3,7’si başlangıç düzeyinde, %61,0’i orta düzeyde ve %31,8’i ileri düzeyde ve %3,5’i uzman düzeyinde internet kullanma becerilerine sahiptir. Bu da öğretmenlerin genel olarak orta düzeyde internet kullanabildiklerini göstermektedir. Mesleki kıdeme göre de öğretmenlerin çok az bir kısmı bir yıldan az tecrübeye sahiptir. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin büyük çoğunluğunun mesleki kıdemi yüksektir ve çoğunlukla 16 yıl ve fazlası kıdeme sahiptirler.

3.4. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada verilerin toplanması için öğretmenlerin interneti ve teknolojiyi hangi amaçlarla, hangi düzeyde ve hangi sıklıkla kullandığını ölçmek amacıyla likert tipi ölçek olarak geliştirilen “İnternet Kullanım Anketi” kullanılmıştır. Anket 3 bölümden oluşmaktadır. Bunlar, kişisel bilgiler, mesai saatleri içinde/dışında internet kullanım etkinlikleri ve mesai saatlerinde iş dışı internet kullanım gerekçeleri bölümleridir. Kullanılan anket Aykut Akca (2013) tarafından geliştirilmiştir. Mesai Saatleri İçinde/Dışında İnternet kullanım etkinlikleri bölümü oluşturulurken Anandarajan ve diğerleri (2004)’nin çalışmalarında konu edinilen kişisel internet kullanım etkinliklerinin eğitim örgütlerine uyarlanmış hali kullanılmıştır. Mesai Saatlerinde İş Dışı İnternet Kullanım Gerekçeleri bölümü oluşturulurken Doorn (2011) tarafından geliştirilen Siber Aylaklık Davranış Gerekçeleri ölçeğinden faydalanılmıştır. Veriler toplamda 45 madde ile ölçülmektedir. Katılımcılardan maddelere 1-Hiçbir zaman, 2-Kısmen, 3-Bazen, 4-Genellikle ve 5-Her zaman şeklinde yanıt vermesi istenmiştir. Ölçeğin genel güvenilirliği $\alpha = 0,929$ olarak çok yüksek bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliliği belirlemek

için yapılan Barlett testi sonucunda ($p= 0,000 < 0,005$) faktör analizine alınan değişkenler arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir.

3.5. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada kullanılmak üzere hazırlanan anket için İstanbul Aydın Üniversitesi etik kurulundan ve İstanbul Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmıştır. Bu araştırmada verilerin toplanması için öğretmenlerin interneti ve teknolojiyi hangi amaçlarla, hangi düzeyde ve hangi sıklıkla kullandığını ölçmek amacıyla likert tipi ölçek olarak geliştirilen "İnternet Kullanım Anketi" kullanılmıştır. Anketler Başakşehir ilçesinde bulunan okullara basılı olarak dağıtılmış, gönüllü olarak ölçeği tamamlayan öğretmenlerden geri toplanmıştır. Anket dağıtılırken hangi amaçla kullanılacağı, nasıl doldurulması gerektiği, ne zaman geri alınabileceği gibi bilgiler araştırmacı tarafından açıklanmıştır, öğretmenlerin diğer sorularına da cevaplar verilmiştir.

3.6. Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada verilerin toplanması için öğretmenlere İnternet Kullanım Ölçeği uygulanmıştır. Veri toplama işleminden sonra anketlerin değerlendirilme aşamasına geçilmiştir. Eksik, özensiz, hatalı ve rastgele doldurulan anketler değerlendirilmeye dâhil edilmemiştir. Uygulamadan sonra ölçme araçları IBM SPSS Statistics 22 (Statistical Package for Social Science) paket programına girilmiştir. Daha sonra araştırmanın amacı doğrultusunda ilgili analizler yapılmıştır.

Grubun genel yapısını tanıtmak için frekans ve yüzde dağılımları ölçme aracından alınan puanların ortalama (\bar{x}) ve standart sapma (SS) değerleri hesaplanmıştır. Araştırmada nicel verilerin karşılaştırılmasında; iki grup arasındaki farkı incelemek için *t*-test, ikiden fazla grubun olduğu durumları incelemek için de tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) ve gruplar arasındaki farkın incelenmesi için de post-hoc olarak Tukey testi, IBM SPSS Statistics 22 kullanılarak yapılmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde, araştırma probleminin çözümüyle ilgili, araştırmaya katılan öğretmenlerden anket aracılığıyla toplanan verilerin analiz edilmesiyle ulaşılan bulgular yer almaktadır.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mesai Saatleri İçerisinde İş Dışı İnternet Kullanımı Gerekçelerinin Cinsiyete Göre İncelendiği *t*-testi Sonuçları

	Gruplar	N	\bar{x}	ss	t	p
Eğlence, dinlenme ve sosyal ihtiyaçlara dayalı gerekçeler	Kadın	352	2,319	0,893	-1,495	0,135
	Erkek	132	2,453	0,846		

Araştırma, öğrenme ve kişisel gelişime dayalı gerekçeler	Kadın	352	3,032	1,029	-0,361	0,718
	Erkek	132	3,069	0,907		

Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğlence, dinlence ve sosyal ihtiyaçlara dayalı gerekçelerinin ortalamaları ve araştırma, öğrenme ve kişisel gelişime dayalı gerekçelerinin puan ortalamalarının cinsiyet değişkeni ile anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan *t*-testi sonucunda grup ortalamaları ile cinsiyet değişkeni arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mesai Saatleri İçerisinde İş Dışı İnternet Kullanımı Gerekçelerinin Yaş Değişkenine Göre İncelendiği ANOVA Sonuçları

	Gruplar	N	\bar{x}	ss	F	p
Eğlence, Dinlence ve Sosyal İhtiyaçlara Dayalı Gerekçeler	25 yaş ve altı	45	2,615	0,851	3,325	0,011*
	26-35 yaş arası	227	2,447	0,886		
	36-45 yaş arası	152	2,216	0,865		
	46-55 yaş arası	52	2,151	0,884		
	56 yaş ve üstü	8	2,267	0,697		
Araştırma, Öğrenme ve Kişisel Gelişime Dayalı Gerekçeler	25 yaş ve altı	45	3,244	1,086	1,100	0,356
	26-35 yaş arası	227	3,086	0,976		
	36-45 yaş arası	152	2,968	0,984		
	46-55 yaş arası	52	2,888	1,046		
	56 yaş ve üstü	8	3,100	0,919		

* $p < 0,05$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğlence, dinlence ve sosyal ihtiyaçlara dayalı gerekçelerinin puan ortalamalarının yaş değişkeni ile anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans (ANOVA) analizi sonucunda grup ortalamaları ile yaş değişkeni arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F = 3,32$; $p = 0,01 < 0,05$). Farklılığın sebebini belirlemek amacıyla yapılan test sonucunda 25 yaş ve altı olan öğretmenlerin araştırma, öğrenme ve kişisel gelişime dayalı internet kullanım gerekçelerinin ortalaması ($\bar{x} = 2,61$), 46-55 yaş arası olan öğretmenlerin ortalamasından ($\bar{x} = 2,15$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin araştırma, öğrenme ve kişisel gelişime dayalı gerekçelerinin puan ortalamalarının yaş değişkeni ile anlamlı bir farklılık gösterip gös-

termediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans (ANOVA) analizi sonucunda grup ortalamaları ile yaş değişkeni arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mesai Saatleri İçinde İş Dışı İnternet Kullanım Gerekçelerinin Mesleki Kıdeme Göre İncelendiği ANOVA Sonuçları

	Gruplar	N	\bar{x}	ss	F	p
Eğlence, Dinlence ve Sosyal İhtiyaçlara Dayalı Gerekçeler	1 yıldan az	30	2,685	0,884		
	1-5 yıl	109	2,515	0,915		
	6-10 yıl	125	2,368	0,869	3,241	0,012*
	11-15 yıl	84	2,248	0,872		
	16 yıl ve fazlası	136	2,210	0,842		
Araştırma, Öğrenme ve Kişisel Gelişime Dayalı Gerekçeler	1 yıldan az	30	3,220	1,157		
	1-5 yıl	109	3,165	0,945		
	6-10 yıl	125	3,043	1,030	1,066	0,373
	11-15 yıl	84	2,933	1,032		
	16 yıl ve fazlası	136	2,973	0,943		

*p<0,05

Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğlence, dinlence ve sosyal ihtiyaçlara dayalı gerekçelerinin puan ortalamalarının mesleki kıdem değişkeni ile anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans (ANOVA) analizi sonucunda grup ortalamaları ile mesleki kıdem değişkeni arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F= 3,24; p= 0,01 > 0,05). Farklılığın kaynağını belirlemek için tamamlayıcı post-hoc (Tukey) analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda ankete katılan öğretmenlerin mesleki kıdemi 1 yıldan az olanların araştırma, öğrenme ve kişisel gelişime dayalı gerekçeler puanı (\bar{x} =2,68), mesleki kıdemi 16 yıl ve fazlası olan öğretmenlerin araştırma, öğrenme ve kişisel gelişime dayalı gerekçeler puanından (\bar{x} =2,21) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin araştırma, öğrenme ve kişisel gelişime dayalı gerekçelerinin puan ortalamalarının mesleki kıdem değişkeni ile anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans (ANOVA) analizi

sonucunda grup ortalamalarının puanı ile mesleki kıdem değişkeni arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 5. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Mesai Saatleri İçerisinde İş Dışı İnternet Kullanımı Gerekçelerinin İnternet Kullanım Becerilerine Göre İncelendiği ANOVA Sonuçları

	Gruplar	N	\bar{x}	ss	F	p
Eğlence, Dinlence ve Sosyal İhtiyaçlara Dayalı Gerekçeler	Başlangıç Düzeyi	18	1,809	0,852	5,442	0,001*
	Orta Düzey	295	2,291	0,801		
	İleri Düzey	154	2,499	0,975		
	Uzman Düzeyi	17	2,747	1,018		
Araştırma, Öğrenme ve Kişisel Gelişime Dayalı Gerekçeler	Başlangıç Düzeyi	18	2,255	0,867	6,214	0,000*
	Orta Düzey	295	2,991	0,929		
	İleri Düzey	154	3,190	1,056		
	Uzman Düzeyi	17	3,435	1,239		

*p<0,05

Araştırmaya katılan öğretmenlerin eğlence, dinlence ve sosyal ihtiyaçlara dayalı gerekçelerinin puan ortalamalarının, internet kullanım becerileri değişkeni ile anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans (ANOVA) analizi sonucunda grup ortalamalarına göre internet kullanım becerileri değişkeni arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (F= 5,44; p= 0,001 > 0,05). Farklılığın kaynağını belirlemek için tamamlayıcı post-hoc (Tukey) analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda ankete katılan öğretmenlerin internet kullanım düzeylerine göre; uzman düzeyinde olan öğretmenlerin eğlence, dinlence ve sosyal ihtiyaçlara dayalı gerekçelerinin puanı (\bar{x} =2,74), başlangıç düzeyinde olan öğretmenlerin eğlence, dinlence ve sosyal ihtiyaçlara dayalı gerekçelerinin puanından (\bar{x} =1,80) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin araştırma, öğrenme ve kişisel gelişime dayalı gerekçelerinin puan ortalamalarının, internet kullanım becerileri değişkeni ile anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans (ANOVA) analizi sonucunda grup ortalamaları ile internet kullanım becerileri de-ğiş-

keni arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F= 6,21$; $p= 0,00 > 0,05$). Farklılığın kaynağını belirlemek için tamamlayıcı post-hoc (Tukey) analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda ankete katılan öğretmenlerin internet kullanım düzeylerine göre; uzman düzeyinde olan öğretmenlerin araştırma, öğrenme ve kişisel gelişime dayalı gerekçelerinin puanı ($\bar{x}=3,43$), diğer grupların araştırma, öğrenme ve kişisel gelişime dayalı gerekçelerinin puanından yüksek bulunmuştur. İnternet kullanım düzeyi ileri düzeyde olan öğretmenlerin de; araştırma, öğrenme ve kişisel gelişime dayalı gerekçelerinin puanı ($\bar{x}=3,19$), başlangıç düzeyinde olan öğretmenlerin eğlence, dinlence ve sosyal ihtiyaçlara dayalı gerekçelerinin puanından ($\bar{x}=2,25$) yüksek bulunmuştur.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada öğretmenlerin okulda internet ve teknoloji kullanımına bağlı sanal kaytarma davranışlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında öğretmenlerin mesai saatlerinde iş dışı internet kullanım düzeyleri, internet kullanım etkinlikleri ve bu etkinliklerin sebeplerinin belirlenmesi gibi alt amaçlar incelenmiştir. Bu araştırmayla giderek yaygınlaşan internet kullanımının öğretmenler tarafından ne kadar kullanıldığıyla ilgili verilere ulaşılmıştır.

Araştırmanın demografik değişkenleri; araştırmaya katılan öğretmenlerin yaşı, cinsiyeti, mesleki kıdemi ve internet kullanım beceri düzeyi olarak belirlenmiştir.

Öğretmenlerin mesai saatleri içinde iş dışı internet kullanım etkinlikleri cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde; kadın ve erkek öğretmen grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Grupların araştırma, öğrenme ve kişisel gelişime dayalı internet kullanım etkinlikleri, eğlence, dinlence ve sosyal ihtiyaçlara dayalı internet kullanım gerekçelerinden yüksek bulunmuştur.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin mesai saatleri içinde iş dışı internet kullanım etkinlikleri ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. 25 yaş ve altı öğretmen grubunun mesai saatleri içinde iş dışı internet kullanım etkinliklerinden olan eğlence, dinlence ve sosyal ihtiyaçlara dayalı internet kullanım puanlarının ortalaması diğer yaş gruplarından yüksek bulunmuştur. Polzer-Debruyne (2008)'e göre uzun hizmet süreleri olan kişiler işe yeni başlayanlara göre örgütsel sosyalleşme süreci tamamlandığı için sanal kaytarmanın sıklığı ve süresi daha az olacağı düşünülmektedir. Genç öğretmenlerin interneti daha aktif kullanması ve günümüzde giderek artan sosyal medya ve teknoloji bağımlılığı da genç öğretmenlerin daha fazla sanal kaytarma davranışında bulunmasının nedeni olarak gösterilebilir.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin mesai saatleri içindeki iş dışı internet kullanım etkinlikleri mesleki kıdem değişkenine göre incelendiğinde anlamlı bir farklılık

bulunmuştur. Öğretmenlerin mesai saatleri içindeki iş dışı internet kullanım etkinliklerine bakıldığında mesleki kıdemi 1 yıldan az olan öğretmenlerin eğlence, dinlence ve sosyal ihtiyaçlara dayalı internet kullanım etkinliklerini mesleki kıdemi daha fazla öğretmenlerden daha fazla yaptığı saptanmıştır. Tecrübesiz öğretmenlerin daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyması internette geçirilen zamanın daha fazla olmasına neden olabilir. İnternette geçirilen zamanın artmasıyla da sanal kaytarma davranışlarında bulunma eğilimi artış gösterebilir.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin mesai saatleri içindeki iş dışı internet kullanım etkinlikleri ile internet kullanım beceri düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Uzman düzeyinde internet kullanma becerilerine sahip olan öğretmenlerin mesai saatleri içinde iş dışı internet kullanım etkinliklerini daha fazla yaptığı saptanmıştır. Ayrıca uzman düzeyinde internet kullanma becerilerine sahip öğretmenlerin araştırma, öğrenme ve kişisel gelişime dayalı internet kullanım etkinliklerini de eğlence, dinlence ve sosyal ihtiyaçlara dayalı internet kullanım etkinliklerinden daha fazla yaptığı saptanmıştır. Zhang (2005)'e göre, internet kullanım beceri düzeyi yüksek kişiler kendilerini internet ortamında daha rahat hissetmektedirler. Bu durum kişilerin internette daha fazla zaman geçirme ve internetin sağladığı imkânlardan daha istifade etme eğilimini artırmaktadır. Bu da uzman düzeydeki öğretmenlerin araştırmaya ve öğrenmeye daha fazla zaman ayırdıklarını göstermektedir.

Araştırma sonuçları dikkate alındığında genç öğretmenlerin daha fazla sanal kaytarma davranışında bulunduğu saptanmıştır. Bu bağlamda tecrübesiz öğretmenlere mesleki kıdemi fazla olan öğretmenler tarafından mentorluk desteği sağlanarak kendilerini geliştirmelerine destek olunabilir ve bu davranışların azaltılması sağlanabilir. Bu konuyla ilgili hizmet içi programlar yapılarak genç öğretmenlerin desteklenmesi önerilebilir. İnternet kullanım becerileri uzman düzeyinde olan öğretmenlerin daha fazla sanal kaytarma davranışında bulunduğu saptanmıştır. Alınan önlemlerin yetersiz olması ya da öğretmenlerin bu önlemlere karşı farklı yöntemler geliştirmiş olması bu davranışları daha sık göstermesine sebep olabilir. Bu davranışların sebebi araştırılarak yeni önlemler alınabilir ya da öğretmenlerin internette harcadığı zamanın daha verimli kullanması için eğitimler verilebilir. Böylece sanal kaytarma davranışları kontrol altına alınıp azaltılması sağlanabilir. Araştırmaya özel okullar da dâhil edilerek öğretmenler arasında oluşabilecek fark gözlenebilir. Araştırmanın sadece Başakşehir ilçesinde yapılmış olması araştırma sonuçlarının genellenebilirliğini sınırlandırmaktadır. Bu nedenle, ileride yapılacak olan araştırmalarda bu araştırma değişkenlerinin ilçeler ve iller açısından da incelenmesi yararlı olabilir.

KAYNAKLAR

- Adalı, M., & Kakırman, İ. (2016). *İstanbul İl Milli Eğitim İstatistikleri*. İstanbul: İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü Strateji Geliştirme Bölümü.
- Akca, A. (2013). Okul Yöneticilerinin İş Dışı İnternet Kullanım (Siber Aylaklık) Davranışlarının İncelemesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Akkoyunlu, B. (2002). Öğretmenlerin İnternet Kullanımı Ve Bu Konudaki Öğretmen Görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1-8.
- Arıkan, R. (2013). *Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Blanchard, A. L., & Henle, C. A. (2008). Correlates Of Different Forms Of Cyberloafing: The Role of Norms And External Locus Of Control. *Computers in Human Behaviors*, 1067-1084.
- Bock, G.-W., & Ho, S. L. (2009). Non-Work Related Computing (NWRRC). *Communications of The ACM*, 124-128.
- Büyüköztürk, Ş. (2013). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, A. (2013). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research Methods In Education*. New York: Routledge.
- Doorn, O. N. (2011, Ağustos). Cyberloafing: A Multi-Dimensional Construct placed in a Theoretical Framework. *Yüksek Lisans Tezi. Eindhoven University of Technology, Department of Industrial Engineering and Innovation Sciences*. Eindhoven.
- Durmuş, B., Yurtkoru, E. S., & Çinko, M. (2011). *Sosyal Bilimlerde SPSS'le Veri Analizi*. İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Gündüz, H. B., Beşoluk, Ş., & Önder, İ. (2011). Karmaşık Sistemlerde Liderlik Bakışıyla: DNA liderlik . *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 521-544.
- Karaköse, T., & Kocabaş, İ. (2006). Özel ve Devlet Okullarında Öğretmenlerin Beklentilerinin İş Doyumu ve Motivasyon üzerine Etkileri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3-14.

- Keklik, B., Kılıç, R., Yıldız, H., & Yıldız, B. (2015). Sanal Kaytarma Davranışlarının Örgütsel Öğrenme Kapasitesi. *Business and Economics Research Journal*, 129-144.
- Lim, K. G. (2002). The IT Way Of Loafing On The Job: Cyberloafing, Neutralizing And Organizational Justice. *Journal of Organizational Behavior*, 675-694.
- Özalp, U., Yirci, R., & Kocabaş, İ. (2016). Müdür Yardımcılarının İş Doyumunun Yordayıcısı Olarak Okul Müdürlerinin Mentorluk Fonksiyonları. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 455-494.
- Özkalp, E., Aydın, U., & Tekeli, S. (2012). Sapkın Örgütsel Davranışlar Ve Çalışma Yaşamında Yeni Bir Olgu: Sanal Kaytarma (Cyberloafing) Ve İş İlişkilerine Etkileri. *Çimento İşveren Dergisi*, 18-33.
- Polzer-Debruyne, A. M. (2008). *Psychological and Workplace Attributes That Influence Personal Web Use (PWU)*. Massey University, Albany, New Zealand: Massey University.
- Robinson, S. L., & Bennett, R. J. (1995). A Typology Of Deviant Workplace Behaviors: A Multidimensional Sclaing Study. *Academy Of Management Journal*, 555-572.
- Söyleyici, G. T., & Bozkurt, Ö. Ç. (2017). Sosyal Medya ve Tüketici Davranışları İlişkisi: Türkiye'deki Sosyal Medya Kullanıcıları Üzerine Bir Araştırma. *Kesit Akademi Dergisi*, 36-54.
- Tanrıoğen, A. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- TÜİK. (2016, Kasım 28). *Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması*. Türkiye İstatistik Kurumu: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1028 adresinden alındı
- Ünal, Ö. F., & Tekdemir, S. (2015). Sanal Kaytarma: Bir Kamu Kurumunda Ampirik Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 95-118.
- Yamane, T. (2001). *Temel Örneklem Yöntemleri*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Yıldız, B., & Yıldız, H. (2015). İş Yaşamındaki Sanal Kaytarma Davranışlarının Hukuki Yönden İncelenmesi. *Yönetim Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 1-17.
- Zhang, Y. (2005). Age, gender, and Internet attitudes among employees in the business world. *Computers in Human Behavior*, 1-10.